

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, fevral.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikrarov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	40
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
TEMIR YO'L YO'LLARINI TA'MIRLASH KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI.....	46
Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
BANKLARNI TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASHNING XORIJ TAJRIBASI.....	51
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BUDJET OCHIQLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA QONUNCHILIK BAZASINING EVOLYUTSIYASI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	55
Mamanov Alisher Umbarovich	
ENERGETIKA TARMOG'I KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH YO'LLARI.....	60
Xamdanova Gavxar Absamatovna	
SMART UNIVERSITET MODELINING XALQARO TAJRIBASI VA UNI YANGI O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIGA MOSLASHTIRISH MASALALARI.....	65
Saloxiddinova Sitora Baxodir qizi	
IJTIMOIIY OBYEKTlarda QURILISH XIZMATLARINI MOLiyALASHTIRISHNING NAZARIY – ASOSIY TAMOIYILLARI.....	68
Gapparov Azim Qayumovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING ISHLAB CHIQRISH FAOLIYATIGA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI JORIY ETISH ORQALI RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	72
Zaripov Shoxboz Alijon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINING IQTISODIY VA IJTIMOIIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	75
Kolmatova Asila Menglimurod qizi	
РОЛЬ GREEN BONDS В МЕЖДУНАРОДНОЙ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	81
Н.Т. Бекназарова	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK BOSHQARUV VA AUDIT.....	86
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
NORASMIY IQTISODIYOTNING MAVJUDLIGINING NAZARIY MASALALARI VA UNI ANIQLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI.....	93
Alimardonov G'ayratjon Nuraliyevich	
DIGITAL TWIN-BASED DECISION SUPPORT FOR COST OPTIMIZATION AND RISK MANAGEMENT IN INFRASTRUCTURE SYSTEMS.....	99
Nelyufar Umarovna Dadabayeva	
PAXTA BO'LAKCHASINING OG'MA TO'RLI YUZA SIRTI BO'YLAB HAVO OQIMI TA'SIRIDAGI HARAkatINING MATEMATIK MODELI.....	108
Karimov Abdusamat	
АДАПТИВНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ К ВНЕШНИМ РИСКАМ И ГЕОЭКОНОМИЧЕСКИМ ТЕНДЕНЦИЯМ.....	115
Бабаджанов Шухрат Атахмович	
“TIBBIYOT BOZORINING UZLUKSIZ RIVOJLANISHI UCHUN MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YONDASHUVLARI”.....	120
Abdumalikov Shoxjahon Jaloliddin o'g'li	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BANDLIKKA TA'SIRI.....	124
Egamberdiyev Abdujabbor Xusanovich	

XORAZM VILOYATIDA ETNOGRAFIK TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINING AHAMIYATI	129
Ro'zimatova Shaxlo Baltaboy qizi	
THE FEAR OF MISSING OUT (FOMO) EFFECT IN ADVERTISING AND ITS NEUROPSYCHOLOGICAL IMPACT ON IMPULSE BUYING	134
Negmatov Nodir Nozimovich	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATINI TASHKIL ETISHNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA TENDENSIYALARI TAHLILI.....	139
Aytiyeva Sevara	
TO'QIMACHILIK SANOATIDA INVESTITSION LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR.....	144
Qurbonov Jasurbek Pozilovich	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA O'ZBEKISTON UCHUN AHAMIYATI.....	149
Abdullayeva Matluba Nematovna, Nuriddinov Kamoliddin Faxriddin o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA KICHIK KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	155
Axmedov Sanjar Temur o'g'li	
POPULATION IMPACT ON CONSUMER CULTURE AND NATIONAL ECONOMIC GROWTH.....	160
Rustamov Sherov Oblokulovich	
AVTOTRANSPORT KORXONALARINING IQTISODIY KO'RSATKICHLARI TAHLILI VA ULARNI YAXSHILASHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR.....	164
Laylo Akbarova, Komolov Adxam Dilshod o'g'li	
MODELING THE DIFFUSION OF DIGITAL BANKING ADOPTION IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM TBC BANK USING THE BASS DIFFUSION MODEL AND A HYBRID REGRESSION APPROACH	169
Feruza Nabieva	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK XARAJATLARNI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH VA BAHOLASH	176
Rabbimov Elbek Abdulloyevich, G'afforov Ilhom Ilyosjonovich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
O'ZBEKISTONNING YANGI BOZORLARGA CHIQUISHIDA FAOL MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING INTEGRALLASHGAN MODELI.....	183
Baqoyev Sunnatillo Burxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TADBIRKORLIK FAOLIYATIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ILMIY-KONSEPTUAL ASOSLANISHI.....	188
Salaydinov Shodiyor Nizom o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISH VA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	194
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
SANOAT KORXONALARI TUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH MEXANIZMI	198
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
SOLIQ STAVKALARINI TABAQALASHTIRISHNING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	202
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
MINTAQALAR IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI TAFOVUTLARNI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	208
Egamov Temur Muzaffarovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	213
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURLIGI.....	217
Achilova Fizuza Kurbanovna	
INVESTITSIYALARNI JALB ETISH ORQALI MAXSUS IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	222
Ergashev Olim	

KICHIK BIZNES INNOVATSION FAOLIYATINING RIVOJLANISHIDAGI ASOSIY TENDENSIYALAR	227
Amirov Zubaydulla Toir o'g'li	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI	233
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA AKSIYADORLAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	238
Xakimov Uchkun Xamitovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MILLIY MAKROIQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	242
Mardanova Ra'no Isakovna	
XUSUSIY VA DAVLAT SHIFOXONALARI UCHUN RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARINI QIYOSIY TAHLIL	246
Yakubov Temur G'anibekovich	
RAQAMLI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA RESURS SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK MODELI	250
Ziyodullayev Qahramon	
"MILLIY TURIZM SITUATSION-MONITORING MARKAZI" VA "YASHIL TUROPERATORLAR" FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI	254
Toshev Akmal Salimovich	
RISK-MENEJMENT VA MOLIYAVIY BARQARORLIK O'ZARO BOG'LIQLIGINING KONSEPTUAL MODELINI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	261
Madaminov Bekzod Allayarovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT: BAHOLASH METODOLOGIYASI, DINAMIKASI VA QISQARTIRISH ISTIQBOLLARI (1996 – 2026-YILLAR TAHLILI)	266
Djumanova Rano Fayzullayevna	
OLIY TA'LIM SIFATINI BAHOLASHDA MAJMUALI DIAGNOSTIK MODELNING AMAL QILISH XUSUSIYATLARI	272
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	278
Vafiyev Raxim Xalimjonovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KREDITLASH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	282
Nigora Nurmatova	
BANK SEKTORINING INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISHDAGI STRATEGIK O'RNI	287
Abdumavlonov Abdumutal Abdumajid o'g'li	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA UZOQ MUDDATLI MOLIYAVIY INVESTITSIYALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	291
Allabergenova Nilufar Shermetovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA TA'MINOTLI YIRIK KREDITLAR ASOSIDA QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQUARISH ORQALI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH MEXANIZMLARI	298
Ahmedov Akbarali Sultonmurodovich	
"MINTAQA SANOATI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI"	306
Abdinazarov Xusan Shaymanovich	
BUDJET TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA MAJBURIYATLAR: MAZMUNI, TURLARI VA TARKIBI	309
Jabbarova Charos Aminovna	
ATROF-MUHIT VA EKOLOGIK IQTISODIYOT: TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RESURLARDAN OQILONA FOYDALANISH VA UNING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	316
Alikulov Samar Abdirashidovich	
O'ZBEKISTON TURIZM INDUSTRIYASI RIVOJLANISHIDA FORSAIT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH	322
Turdibekov Xasan Ibragimovich	
АНАЛИЗ ДЕБИТОРСКОЙ И КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ ХОЗЯЙСТВУЮЩЕГО СУБЪЕКТА	329
Камолова Феруза Кахрамоновна	

TASHQI QARZNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI: QARZ BARQARORLIGINI BAHOLASH MODELLARI ASOSIDA O'ZBEKISTON MISOLIDA TAHLIL	333
Oliyoyrova Kumushoy Ahmad qizi, Tashmuxeamedova Yayra Atxamovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLARNI TARTIBGA SOLISHNING TAHLILI	339
Kudiyarov Kishibay Ramatullaevich	
KORXONALAR FAOLIYATINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ TAJIRIBASI	343
Iminova Nargizaxon Akramovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI BOSHQARISHDA RISKLAR VA RISK-MENEJMENTNING O'RNI	350
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA HISOBOTINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA KAMCHILIKLAR	354
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Xasanboyeva Muyassar Ubaydullayevna	
XUSUSIY KORXONALARDA KADRLAR MENEJMENTI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	358
Alimova Dildora Damirovna	
BANK TRANSFORMATSIYASI TUSHUNCHASI VA UNING MENEJMENTDAGI O'RNI	363
Rajabov Oybek Panjievich	
O'ZBEKISTON OZIQ-OVQAT SANOATIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	367
Eshtemirova Anora Norboy qizi	
BOZOR KONYUNKTURASIGA MOS PIYOZ YETISHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	371
Sadikova Shohida Obidqul qizi	
HUDUDLARDA MAISHIY XIZMATLAR SOHASINI KLASTERLASH VA RESURS SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	375
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
XUSUSIY VA KORPORATIV TUZILMALARDA AUDITORLIK TEKSHIRUVI HAMDA AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISH AMALIYOTI	380
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
YIRIK VA KICHIK BIZNES O'RTASIDA KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI	385
Nasirova Kamola Alimovna	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNING QAROR QABUL QILISH JARAYONIDAGI IQTISODIY ROLI	394
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Yahyayeva Ra'no Raximovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING INVESTMENT POLICY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL ECONOMY (EXPERIENCE OF UZBEKISTAN)	400
Khatamov Nurbek Achildiyevich, Sharifi Abdul Fatah	
DAVLATNING FISKAL VA MONETAR SIYOSATI UYG'UNLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH	405
Uralov Shavkat Maxramovich	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BIZNES JARAYONLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	410
Yusubov Muzaffar Alimbayevich	
BANKLARDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASIGA TA'SIRI	414
Ro'ziboyev Shuxrat Komilovich	
BOJ-TARIF SIYOSATI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-AMALIY YO'NALISHLAR	418
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISHDA BOSHQARUV KADRLARINING KOMPETENSIYASI	424
Mahsutaliyev Abdusalom Hasanovich	

ZIYORAT TURIZMIDA DESTINATSIYA VA GEOAXBOROT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Qosimov Jahongir Ro'ziboyevich, Suyunova Nilufar	
YEVROPA DAVLATLARIDAGI KORXONALARDA MOLIVAVIY REJALASHTIRISH AMALIYOTINING TAHLILI VA ULARDAN O'ZBEKISTON MOLIVA TIZIMIDA QO'LLASH MASALALARI	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
TASHKILOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA LOYIHALARINI BOSHQARISH	446
Xasanov Odilxon Kaxxorovich	
O'ZBEKISTON TURIZM SANOATINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MARKETING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	450
Kobilova Shozoda Timurovna, Isxakova Sarvar Ayubovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LABOR THEORY: EVOLUTION, CHALLENGES AND FUTURE PROSPECTS.....	456
Tukhliyev Bakhodir Adinaevich	
ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ПЕРВОГО ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В СИСТЕМЕ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	460
Астанов Зафар Муродуллаевич	
TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITISH SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR PLATFORMALARINI YARATISH VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	466
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI	472
Norboyev Sarvar Azodovich	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	476
Xatamova Manzura Ochilidiyevna, Safarov Botir Isaq o'g'li	
MAXSUS IQTISODIY ZONALARDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	482
To'rayeva Nafisa Odiljonovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISHNING PUL MUOMALASI BARQARORLIGIGA TA'SIRINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	487
Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich	
O'ZBEKISTONDA TAKSI XIZMATLARI BOZORIDA INSTITUSIONAL ISLOHOTLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	491
Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o'g'li	
EKOLOGIK TANGLIK SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YERLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	497
Kudiyarov Aybek Alisherovich	
BANK LIKVIDLIGINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	502
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
IQTISODIY FAOLIYAT TURLARI BO'YICHA SANOAT ISHLAB CHIQARISH TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH.....	509
Almardanova Farzona Tulkin qizi, Kasimov Azamat Abdurkarimovich	
QUYI AMUDARYO IQTISODIY MINTAQASI CHEGARABO'YI HUDUDLARINING TURISTIK IMKONIYATLARI.....	515
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
SURXONDARYO VILOYATIDA ULGURJI SAVDO HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	522
Turotova Sohiba Djumanazarovna	
MINTAQADA INNOVATSION USULDA BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	531
Davranov Odil Jumanazarovich	

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI VA MAHSULOT TANNARXINING BOSHQARUV TAHLILINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	538
Xamidova S.Ya.	
STRATEGIES FOR INCREASING COMPETITIVENESS IN DEVELOPING EXPORT ACTIVITIES IN SMALL ENTERPRISES.....	544
Nasridinova Shokhida Taufikovna	
SANOAT KORXONALARINI BOSHQARISHDA ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	551
To'g'onov Ibroximxo'ja	
XUSUSIY TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY RESURLARINI MUSTAHKAMLASHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	555
Xolmatov Dilmurod Maxmudjonovich	
PENSIYA JAMG'ARMASI DAROMADLARI SHAKLLANISHI MASALALARI.....	562
Sherjonov Doniyor Saparbaevich	
EKSPORT VA VALYUTA OPERATSIYALARINING NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLARI.....	566
Sobirova Xilola Rustam qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA AHOLI JON BOSHIGA CHAKANA SAVDO AYLANMASI HAJMI KO'RSATKICHLARINI ARIMA MODEL YORDAMIDA PROGNOZLASHTIRISH.....	571
Qudratova Shahnoza Shuhrat qizi	
XO'JALIK JAMIYATLARIDA BOSHQARUV ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	579
Valijonov Akmaljon	
XIZMATLAR IQTISODIYOTI VA UNI RIVOJLANISHNING NAZARIY ASOSLARI	584
Abduxoliqova Farangiz Abduxoliq qizi	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMI: HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	588
Kuvandikov Shuxrat Oblokulovich, Abduxalikova Komila Abduxalikovna	
ИНТЕГРАЦИЯ МЕТОДОВ КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ ПО ВИДАМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ (ABC) И ЦЕЛЕВОГО КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ (TC) КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	595
Киличева Ф.Б.	
GAZ TARMOQLARINI MODERNIZATSIYA QILISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	601
Xamidov Xayriddin Faxritdinovich	
SOLIQ NAZORATI TIZIMI: IQTISODIY MOHIYATI, SHAKLLARI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	606
Donaboyev Dostonbek Xusan o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ ПРИБЫЛЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ЕГО ФИНАНСОВОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ	610
Агзамов Авазхон Талгатович, Алиева Сусанна Сейрановна	
NOBANK KREDIT TASHKIOTLARINING AKTIV OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	618
Sardor Karimov Boydulla o'g'li	
INVESTITSION JOZIBADORLIKNING IQTISODIY MOHIYATI VA INVESTITSIYA NAZARIYALARI INTEGRATSIYASI	624
Abdullayeva Nilufar Ruslanovna	
QURILISH KORXONALARINI KORPORATIV QIMMATLI QOG'OZLAR ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASI VA UNI QO'LLASH YO'NALISHLARI.....	630
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
OPEN BANKING AS A DRIVER OF FINANCIAL INNOVATION AND INCLUSION IN UZBEKISTAN'S BANKING SECTOR.....	637
Kuvatova Oliya Sheraliyevna, Asadbek Ergashov	
TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BOSHQARISH VOSITALARI	642
Sadikov Q.M.	

BOSHQARUV HISOBIDA NARX SHAKLLANISHINING NAZARIY JIHATLARI (TOVAR BOZORIDA USTUN MAVQEGA EGA XO'JALIK SUBYEKTLARI MISOLIDA).....	646
Xaitmetov Elmurat Sidikmatovich	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ЭНЕРГОЁМКОСТИ ВВП НА ОСНОВЕ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ	652
Муслимова Ф.С., Хашимова Н.А.	
XALQARO LOYIHALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI INTEGRATSIYA YETUKLIGI MODEL VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH METODOLOGIYASI	659
Ne'matova Bonura Umid qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDITNING MOHIYATI, MAQSADI VA ASOSIY VAZIFALARI	664
Mamatqulov Avazbek Axmadaliyevich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV ASOSIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH.....	674
Xusanova Gavhar	
MAHALLIY SHAROITDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI KO'P MEZONLI BAHOLASHNING IQTISODIY YO'NALTIRILGAN GIBRID MODEL VA UNING AMALIY QO'LLANILISHI.....	679
Mirzayeva Shaxnoza Mamat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QUYOSH FOTOELEKTR STANSIYALARINING HOLATI VA O'RNATILGAN QUVVATLARINI TAHLIL QILISH	683
Maxamadiyev Farrux Mirazimovich, Baratov Laziz Suyun o'g'li	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LARNING NAZORATINI TASHKIL QILISH.....	688
Dadaboyev Tulqinjon Yusupjonovich, Dadaboyev Abdurahmon Ne'matjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY OMILLARI VA ZAMONAVIY AHAMIYATI	693
Yusubov Inomjon Ikrom o'g'li	
MOLIYAVIY RESURLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK VA AMALIY JIHATLARI	699
Narzulloyev Behruz Baxtiyor o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARI AMALIYOTI TAHLILI	702
Kazakbayev S.B.	
BOG'DORCHILIK TARMOG'NI RIVOJLANTIRISHDA SUV TEJAMKOR TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	705
Sattorov Orifjon Boymurodovich	
MHXS ASOSIDA SUG'URTA KOMPANIYALARINING BUGALTERIYA HISOB VA MOLIYAVIY TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI.....	709
Alimov Baxodir Batirovich	
QISHLOQ XO'JALIGINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING IMTIYOZLI MOLIYALASHTIRISH MYEXANIZMLARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH	718
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
MAHALLA TIZIMIDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA INKLYUZIV IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI.....	724
Berkinov Bozorboy Berkinovich	
XALQARO TURIZM BOZORIDA MICE TURIZMINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH JARAYONLARINING NAZARIY ASOSLARI	728
Fayyoza Xalimova Nafasovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLARGA YO'NALTIRILGAN BIZNES JARAYONLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH AMALIYOTI.....	733
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANDLIKNI LEGALLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	737
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	

TIJORAT BANKLARINING BIZNES EKOTIZIMI MUAMMO VA YECHIMLAR.....	742
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI YALPI HUDUDIIY MAHSULOT XAJMIGA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTISIYALARNING TA'SIRI	749
Sultanov Anvar Abdullaevich	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA QURILISH SANOATINING IQTISODIY HOLATI.....	754
Axmedova Sanobar Ikrom qizi, Davlatov Ahmadjon Anvarbek o'g'li	
DAVLAT XUSUSIY SHERIKCHILIK LOYIHALARIDA VUJUDGA KELADIGAN RISKLARGA QARSHI UZOQ MUDDATLI IQTISODIY STRATEGIYALAR	760
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
MODERN MODELS OF SALES LOGISTICS IN THE SERVICE SECTOR: MARKETING ASPECT AND AREAS FOR IMPROVEMENT	764
Mamatkulova Shoir Djalolovna	
РОЛЬ ПЛАНИРОВАНИЯ И ПРОГНОЗИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ОРГАНИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	769
Ахмедова Азиза Тохировна, Зайналов Ж.Р.	
ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА КАК ОСНОВА ФИНАНСОВОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ.....	774
Айматова Фарид Хуразовна	
XORIJIY MOLIVAVIY RESURLAR VA ULARNING IQTISODIY O'SISH SIFATINI TA'MINLASHDAGI O'RNII	778
Xomidova Kamola G'olib qizi	
SUG'URTA TASHKILOTLARIDA TO'LOV QOBILIYATINI OSHIRISHGA QARATILGAN ICHKI BOSHQARUV INSTRUMENTLARINI TAKOMILLASHTIRISH	783
Xattabov Murodulla Batirovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	788
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
O'ZBEKISTON QURILISH KORXONALARIDA KORPORATIV-IJTIMOIIY MAS'ULIYAT HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	795
Murotkosimov Shoxrux Abdusalimovich	
ТЕНДЕНЦИИ ИЗМЕНЕНИЯ ВАЛОВОГО ВНУТРЕННЕГО ПРОДУКТА УЗБЕКИСТАНА ЗА ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ.....	803
Ишонкулова Феруза Асатовна	
CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	808
Sadinov Aziz Ziyadullayevich	
BOJXONA BOSHQARUVIDA RAQAMLASHTIRISHNING XALQARO TAJRIBASI	814
Radjabova Latofat Sardorovna	
MILLIY IQTISODIYOTDA SANOAT KORXONALARI RIVOJLANISHI XUSUSIYATLARI	821
Abdullayeva Madina Kamilovna	
UY-JOY QURILISHI SOHASIGA ESKROU MEXANIZMINI JORIY ETISH ORQALI ULUSHDORLAR MABLAG'LARINI HIMOYA QILISH ISTIQBOLLARI	827
Nigmatov Akbarjon Anvarovich	
TASHQI SAVDO BALANSINI MUVOZANATLASHTIRISH	831
Rahimov Eshmurod Normurodovich, Misliddinov Ikromjon Kamoliddin o'g'li	
DON VA UN MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHNING YEVROPA TAJRIBASI	837
Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li	
RAQAMLI SUG'URTA (INSURTECH) EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISH VA O'ZBEKISTONDA MOLIVAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING O'ZIGA XOS JIHLATLARI.....	842
Nozimov Eldor Anvarovich	
MAHALLIY RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ASOSIDA IMPORT O'RNINI BOSUVCHI MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH STRATEGIYASI	847
Sobitova Ra'no Solidjonovna	

XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJRIBALARI.....	850
Raxmonov Aziz Iskandarovich	
COST ANALYSIS IN FRUIT AND VEGETABLE PROCESSING PLANTS.....	855
Rahmatullayev Mirjalol Khatam ogli	
OLIY TA'LIM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH TIJORAT SIRINING O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	861
Butayev Dilshod Eshbekovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ОБЛАЧНЫЕ БУХГАЛТЕРСКИЕ СИСТЕМЫ: НАДЁЖНОСТЬ ОТЧЁТНОСТИ И КИБЕРБЕЗОПАСНОСТЬ.....	867
Бозорова Озода Рахимовна	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA BANKLARNING CHAKANA KREDITLASH AMALIYOTI TAHLILI	872
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
XALQARO STANDARTLARNI AMALGA OSHIRISH JARAYONIDA AUDITORLAR VA KORXONALAR UCHUN AMALIY TAVSIYALAR.....	877
Ibragimov Azizbek Keldibek o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	882
Akbarov Husniddinjon Mo'ysin o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY NATIJALAR TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH	888
Omanov Sanjar Qurbonazar o'g'li	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI SOLIQ IMTIYOZLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI.....	894
Usmonov Shavkatjon Shukurovich	
АДАПТАЦИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ В НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	901
Абилов Эльман Худаверди оглы	
QURILISH SOHASIDA KORPORATIV IJTIMOIIY MAS'ULIYAT: XALQARO TAJRIBA VA QIYOSIY TAHLIL.....	906
Murotkosimov Shoxrux Abdisalimovich	
TADBIRKORNING KREDIT, FOIZ, SOLIQ TO'LOVLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI XUSUSIDA.....	914
Hakimov Odil Arziqulovich	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDI IQTISODIYOTNING REAL SEKTORIGA KIRITILGAN INVESTITSIALARNI MOLIYALASHTIRISHNING XUSUSIYATLARI	918
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
KORXONALARDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	925
Xalilova Aziza Rustamovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI.....	930
Uzakova Umida Ruziyevna	
INVESTITSIYA JALB QILISHNING HUDUDIIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIIY MAZMUNI.....	936
Shamsiyeva Ruxsora Nasirovna	
HUDUDLARNING TURISTIK SALOHIIYATINI OSHIRISHDA TURISTIK ZONALARNING AHAMIYATI	940
Umarova Mahliyo Yaxshiboy qizi	
HUDUD OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI SANOATI ISHLAB CHIQUVISH KO'RSATKICHLARI SAMARADORLIGINING EKONOMETRIK VA STATISTIK TAHLILI.....	945
Xursanov Sherzod Ulaboyevich	
YUK TASHUVLARIDA LOGISTIK PROVAYDERLAR FAOLIYATINING NAZARIY-USLUBIIY ASOSLARI	951
Mannapova Feruza Faxriddin qizi	

MAMLUKAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	956
Mirzaraximova Aziza Azimdjanovna	

MAMLAKAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA SOHASINI MOLIYALASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI

Mirzaraximova Aziza Azimdjanoyna

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada mamlakat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish jarayonidagi mavjud muammolar, ularning iqtisodiy va institutsional omillari hamda ushbu muammolarni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi. Xususan, telekommunikatsiya infratuzilmasining yuqori kapitallik darajasi, uzoq muddatli investitsiya ehtiyoji, kredit risklarining yuqoriligi, garov ta'minoti bilan bog'liq cheklovlar, innovatsion loyihalarni baholash mexanizmlarining yetarli darajada shakllanmaganligi kabi masalalar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, bank kredit siyosatining aloqa tarmog'i xususiyatlariga to'liq mos emasligi, uzoq muddatli resurs bazasining yetishmasligi va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining cheklanganligi asosiy muammolar sifatida aniqlanadi. Tadqiqot doirasida xalqaro tajriba asosida imtiyozli kreditlash, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish, loyiha moliyalashtirish instrumentlarini joriy etish, risklarni sug'urtalash va kafillik fondlarini rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqiladi. Natijada aloqa sohasini barqaror va samarali moliyalashtirish uchun bank tizimi va real sektor o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish, moliyaviy innovatsiyalarni joriy etish hamda institutsional islohotlarni chuqurlashtirish zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: aloqa sohasi, bank krediti, investitsiya loyihalari, loyiha moliyalashtirish, kredit riski, telekommunikatsiya infratuzilmasi, davlat-xususiy sheriklik, moliyaviy innovatsiyalar, uzoq muddatli resurslar, garov ta'minoti.

Abstract. This scientific article analyzes the existing problems in financing the communication sector by the country's banks, their economic and institutional factors, as well as possible solutions. In particular, the study examines such issues as the high capital intensity of telecommunications infrastructure, the need for long-term investments, high credit risks, limitations related to collateral requirements, and the insufficient development of mechanisms for evaluating innovative projects. Additionally, the mismatch between banks' credit policies and the specific characteristics of the communication sector, the shortage of long-term funding resources, and the limited scope of state support mechanisms are identified as key challenges. Based on international experience, the study proposes the introduction of preferential lending, expansion of public-private partnership mechanisms, implementation of project financing instruments, development of risk insurance systems, and strengthening of guarantee funds. As a result, the article substantiates the need to enhance integration between the banking system and the real sector, introduce financial innovations, and deepen institutional reforms to ensure sustainable and efficient financing of the communication sector.

Key words: communication sector, bank credit, investment projects, project financing, credit risk, telecommunications infrastructure, public-private partnership, financial innovations, long-term resources, collateral security.

Аннотация. В данной научной статье анализируются существующие проблемы финансирования сферы связи коммерческими банками страны, их экономические и институциональные факторы, а также пути их решения. В частности, рассматриваются такие вопросы, как высокая капиталоемкость телекоммуникационной инфраструктуры, потребность в долгосрочных инвестициях, высокий уровень кредитных рисков, ограничения, связанные с залоговым обеспечением, а также недостаточная развитость механизмов оценки инновационных проектов. Кроме того, в качестве основных проблем выделяются несоответствие кредитной политики банков специфике отрасли связи, недостаточность долгосрочной ресурсной базы и ограниченность механизмов государственной поддержки. В рамках исследования на основе международного опыта разработаны предложения по внедрению льготного кредитования, расширению механизмов государственно-частного партнерства, применению инструментов проектного финансирования, развитию страхования рисков и гарантийных фондов. В результате обосновывается необходимость усиления интеграции банковской системы и реального сектора, внедрения финансовых инноваций и углубления институциональных реформ для обеспечения устойчивого и эффективного финансирования сферы связи.

Ключевые слова: сфера связи, банковский кредит, инвестиционные проекты, проектное финансирование, кредитный риск, телекоммуникационная инфраструктура, государственно-частное партнерство, финансовые инновации, долгосрочные ресурсы, залоговое обеспечение.

KIRISH

So'nggi yillarda mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish va zamonaviy telekommunikatsiya infratuzilmasini shakllantirish ustuvor strategik yo'nalishlardan biriga aylandi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirish, davlat xizmatlarini elektron shaklga o'tkazish hamda yuqori tezlikdagi internet qamrovini kengaytirish bo'yicha keng ko'lamli vazifalar belgilab berildi. Mazkur yondashuv aloqa sohasining iqtisodiy rivojlanishdagi strategik ahamiyatini yanada oshirmoqda [1].

Aloqa va telekommunikatsiya tarmog'i zamonaviy iqtisodiyotning infratuzilmaviy asosi sifatida yuqori kapitallik darajasi, texnologik murakkabligi hamda doimiy innovatsion yangilanishni talab etishi bilan ajralib turadi. Shu bois ushbu sohani barqaror rivojlantirishda moliyaviy resurslarning yetariligi va ularning samarali taqsimlanishi muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, keng polosali internet tarmoqlarini kengaytirish, 5G texnologiyalarini joriy etish, ma'lumotlarni qayta ishlash markazlarini tashkil etish kabi loyihalar katta hajmdagi uzoq muddatli investitsiyalarni talab qiladi. Bunday sharoitda bank tizimi tomonidan mazkur sohani moliyalashtirish mexanizmlarining samaradorligi dolzarb ilmiy-amaliy masalaga aylanadi.

Mamlakat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish jarayonida qator muammolar kuzatilmoqda. Jumladan, uzoq muddatli kredit resurslarining cheklanganligi, kredit risklarining yuqoriligi, innovatsion loyihalarni baholash metodologiyasining yetarli darajada takomillashmaganligi hamda garov ta'minoti bilan bog'liq talablardagi murakkabliklar ushbu jarayon samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, bank kredit siyosatining yuqori texnologik loyihalar xususiyatlariga to'liq mos emasligi ham investitsion faollikni cheklovchi omillardan biri hisoblanadi.

Mazkur ilmiy maqolaning maqsadi mamlakat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirishdagi mavjud muammolarni tizimli tahlil qilish hamda ularni bartaraf etishning samarali yo'llarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda institutsional yondashuv, tahliliy va qiyosiy usullardan foydalanilgan holda bank tizimi va real sektor o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish, loyiha moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish, davlat-xususiy sheriklik asosida investitsiya jarayonlarini faollashtirish kabi yo'nalishlar asoslab beriladi.

Shunday qilib, aloqa sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlash nafaqat texnologik, balki moliyaviy infratuzilmaning ham takomillashuvini talab etadi. Bu esa bank tizimining strategik yondashuvini qayta ko'rib chiqish, moliyaviy innovatsiyalarni joriy etish hamda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aloqa sohasi tarmog'ining empirik tahlili N. M. Rozanova va D. A. Bulichenko [2] ishlarida yoritilgan bo'lib, mualliflar mahsulot differensiasiyasining turli potensial yo'nalishlarini o'rganish asosida mazkur tarmoq tabiiy oligopolni shakllanishi va evolyutsiyasi mexanizmini yaqqol namoyon etishini aniqlaganlar. Biroq ularning tadqiqoti asosan tarmoq effektlarini tahlil qilish va bozor shaklini aniqlashga qaratilgan bo'lib, sohaning shakllanishi va faoliyat yuritishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni chuqur o'rganishga yo'naltirilmagan. Aloqa sohasi tarmog'idagi alohida kompaniya hamda bozorning umumiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan omillar majmuini tashqi va ichki omillarga ajratish mumkin.

Iqtisodiy adabiyotlarda tijorat banklarining aloqa infratuzilmasini moliyalashtirishda qo'llaydigan asosiy instrumentlar — bank kreditlari (komersiyal va sindikatlashgan), lizing operatsiyalari, obligatsiyalar emissiyasi va loyihaviy («non-recourse»/«limited-recourse») moliyalashtirishdir. Shuningdek, xususiy sektor investitsiyalarini jalb etishda xalqaro moliya institutlari bilan birgalikdagi kofinansirovka (blended finance) va eksport kredit agentliklari faoliyati ham muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillar hisobotlari infratuzilma loyihalariga xos «de-risking» mexanizmlarining (kafolatlar, sug'urtalar, strukturaviy garovlar) kengayganini qayd etadi [3].

E. R. Yescombe loyiha moliyalashtirishni infratuzilma va kapitalli tarmoqlarni moliyalashtirishning samarali mexanizmi sifatida izohlaydi. Uning fikricha, telekommunikatsiya kabi yuqori kapital sig'imli tarmoqlarda banklar kreditni qarz oluvchining umumiy balansiga emas, balki loyiha generatsiya qiladigan pul oqimlariga asoslab baholaydi. Bu yondashuv risklarni taqsimlash va kreditni strukturaviy jihatdan himoyalash imkonini beradi [4].

Shuningdek, S. Gatti banklarning loyiha moliyalashtirishdagi rolini chuqur tahlil qilib, kredit riskini kamaytirishda sindikatlashgan kreditlar va kafolat mexanizmlarining ahamiyatini asoslab beradi. Uning ta'kidlashicha, telekommunikatsiya loyihalarida texnologik risk va talab riskini puxta baholash bank qarorlarining markaziy elementi hisoblanadi [5].

F. Modigliani va M. Miller kapital tuzilmasi nazariyasida korxona qiymati moliyalashtirish manbalaridan mustaqil ekanligini ilgari surgan bo'lsalar-da, real bozor sharoitida soliq va tranzaksion xarajatlar mavjudligi qarz va o'z mablag'lari nisbatining ahamiyatini oshiradi. Shu bois aloqa sohasi korxonalari yuqori qarz yuklamasiga ega bo'lishi mumkin, bu esa tijorat banklari uchun kredit riskini oshiradi [6].

Brealey, Myers va Allenlar esa korporativ moliya nazariyasida uzoq muddatli investitsiyalarni baholashda NPV, IRR va diskontlash metodlarining ahamiyatini ta'kidlaydilar. Bu metodlar banklar tomonidan telekommunikatsiya loyihalarini moliyalashtirishda keng qo'llaniladi [7].

Professor B. Rasulov raqamli iqtisodiyot sharoitida bank tizimining transformatsiyasi va moliyaviy vositalarning diversifikatsiyasi masalalarini o'rganib, telekommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish moliyaviy xizmatlar bozorini kengaytirishini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, aloqa sohasiga yo'naltirilgan investitsiyalar bank xizmatlarining raqamli shakllarini rivojlantirishga ham turtki beradi [8].

A. Teshaboyev tijorat banklarining investitsion kreditlash mexanizmlarini o'rgangan holda, telekommunikatsiya kabi yuqori kapital sig'imli tarmoqlarda sindikatlashgan kreditlash va davlat kafolatlaridan foydalanish bank risklarini kamaytirishini asoslab beradi [9].

Yuqoridagi olimlarning ilmiy qarashlarini umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, telekommunikatsiya sohasining rivojlanishi tashqi (makroiqtisodiy, siyosiy, texnologik) va ichki (moliyaviy barqarorlik, samaradorlik, investitsiya siyosati) omillarning o'zaro uyg'unlashuvi asosida ta'minlanadi. Mazkur xulosalar aloqa sohasini moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish hamda bank tizimi bilan real sektor o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash uchun muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolani tayyorlashda me'yoriy-huquqiy hujjatlar, foydalanilgan adabiyotlar va internet ma'lumotlarining rasmiyligi hamda undagi iqtisodchi olimlarning mavzuga oid ilmiy-nazariy qarashlari qiyosiy va tanqidiy tahlil qilingan. Mavzuni o'rganish davomida umumiy iqtisodiy usullar bilan bir qatorda tizimli tahlil, umumlashtirish, abstrakt-mantiqiy fikrlash, statistik usullardan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Aloqa va telekommunikatsiya sohasi yuqori texnologik va kapitallashgan tarmoq bo'lib, uning rivojlanishi katta hajmdagi uzoq muddatli moliyaviy resurslarni talab qiladi. Biroq mamlakat banklari tomonidan mazkur sohani moliyalashtirish jarayonida bir qator tizimli va institutsional muammolar mavjud (1-jadval).

1-jadval. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar¹

№	Muammo nomi	Mazmuni	Bank faoliyatiga ta'siri
1	Uzoq muddatli resurslar yetishmasligi	Bank passivlarining asosiy qismi qisqa muddatli depozitlardan iborat	Aktiv va passivlar muddat nomutanosibligi, likvidlik riski oshadi
2	Yuqori kapital sig'imi	Telekom infratuzilma loyihalari katta boshlang'ich investitsiya talab qiladi	Kredit hajmi kattalashadi, risk konsentratsiyasi kuchayadi
3	Uzoq qaytarim muddati	Loyihalarning investitsiya qoplanish davri 5–10 yil va undan ortiq	Bank daromadliligi sekin shakllanadi
4	Texnologik risklar	Texnologiyalar tez eskiradi, yangi standartlar (5G, IoT) paydo bo'ladi	Qarzorning to'lov qobiliyati pasayishi mumkin
5	Garov ta'minoti muammosi	Telekom uskunalari va infratuzilma obyektlari past likvidli	Kredit ajratish shartlari qattiqlashadi
6	Innovatsion loyihalarni baholashdagi cheklolar	Yuqori texnologik loyihalar an'anaviy moliyaviy ko'rsatkichlar asosida to'liq baholanmaydi	Kredit riskini aniqlash murakkablashadi
7	Foiz stavkalarining yuqoriligi	Infratuzilmaviy loyihalar uchun kredit stavkalari nisbatan yuqori	Loyihaning moliyaviy samaradorligi pasayadi
8	Kredit portfeli diversifikatsiyasi pastligi	Banklar qisqa muddatli savdo va iste'mol kreditlariga ustuvorlik beradi	Telekom sektoriga ajratiladigan kredit ulushi past bo'ladi

Aloqa va telekommunikatsiya sohasi zamonaviy iqtisodiyotning strategik infratuzilmaviy tarmog'i hisoblanadi. Mazkur sohaning rivojlanishi raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, raqamli to'lov tizimlari va sanoatning raqamli transformatsiyasi bilan chambarchas bog'liq. Biroq mamlakat banklari tomonidan ushbu sohani moliyalashtirish jarayonida bir qator tizimli, institutsional va moliyaviy muammolar mavjud bo'lib, ular investitsiya jarayonining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda (2-jadval).

1 Muallif ishlanmasi

2-jadval. Telekommunikatsiya va raqamli infratuzilmani moliyalashtirish bo'yicha global tendensiyalar va ularning bank tizimiga ta'siri²

Global tendensiya (UNCTAD ma'lumoti)	Mazmuni	Mamlakat banklari uchun muammo	Bartaraf etish yo'llari
Global FDI oqimlarining 11% ga kamayishi (2024)	2024-yilda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar pasaydi	Telekom infratuzilmasiga tashqi kapital oqimi qisqaradi	Ichki uzoq muddatli moliyalashtirish manbalarini kengaytirish
Xalqaro loyiha moliyalashtirish (IPF) 26% ga kamaydi	Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish hajmi keskin pasaydi	Telekom loyihalarini kreditlash xavfi oshadi	Davlat-xususiy sheriklik (DXSh) va kafillik fondlarini rivojlantirish
Raqamli iqtisodiyot – yagona o'sish sektori	Raqamli infratuzilmaga investitsiyalar ikki baravar oshdi	Banklar uchun yuqori texnologik loyihalarni baholash murakkab	Maxsus texnologik ekspertiza va loyiha moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish
Rivojlanayotgan mamlakatlarda investitsiyalar konsentratsiyasi yuqori	Investitsiyalar oz sonli davlatlarda jamlangan	Kichik va o'rta iqtisodiyotlar uchun kapital yetishmasligi	Hududiy investitsion imtiyozlar va sug'urta mexanizmlari
Infratuzilma va qayta tiklanuvchi energetika loyihalarining kamayishi	Energetika va infratuzilma sektorlarida investitsiya pasaydi	Telekom infratuzilmasi uchun moliyaviy resurslar cheklanadi	Uzoq muddatli past foizli kredit liniyalarini tashkil etish
Savdo tarangliklari va siyosiy noaniqlik oshishi	Tarif siyosati va geosiyosiy risklar kuchaydi	Kredit risklari va valyuta xavflari ortadi	Risklarni sug'urtalash va valyuta xedjing instrumentlari
Xususiy kapital va suveren fondlarning roli oshmoqda	Institutsional investorlar infratuzilmaga yo'nalyapti	Tijorat banklari uchun raqobat kuchayadi	Sindikatlashgan kreditlar va aralash moliyalashtirish (blended finance)
Yirik MNElar foydasi yuqori darajada saqlanmoqda	Qayta investitsiya imkoniyatlari mavjud	Mahalliy banklar bilan hamkorlik past	Xalqaro banklar bilan kooperatsiya va moliyalashtirish

Aloqa va telekommunikatsiya infratuzilmasi yuqori kapitallashgan soha bo'lib, global investitsiya tendensiyalari ham moliyalashtirish jarayonining murakkabligini ko'rsatmoqda. 2024-yilda global to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) hajmi 11 % ga kamayib, 1,49 trillion dollarni tashkil etgan. Xususan, xalqaro loyiha moliyalashtirish (IPF) bitimlari qiymati 26 % ga qisqargan. Bu infratuzilma loyihalarini, jumladan telekommunikatsiya obyektlarini moliyalashtirish imkoniyatlarining torayganini anglatadi.

Infratuzilma sohalarida xalqaro loyiha moliyalashtirish bitimlari soni 2023-yildagi 1 961 tadan 2024-yilda 1 569 taga tushib, 20 % ga kamaygan. Umumiy infratuzilma loyihalari qiymati esa 768 mlrd dollardan 622 mlrd dollarga qisqargan (–19 %). Bu raqamlar telekommunikatsiya infratuzilmasi kabi kapital sig'imi yuqori loyihalar uchun moliyaviy resurslar kamayganini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot sektori o'sishda davom etmoqda. 2024-yilda axborot va kommunikatsiya texnologiyalari (ICT) sohasidagi greenfield loyihalar qiymati 122 mlrd dollardan 211 mlrd dollarga oshib, 73 % o'sishni qayd etgan (3-jadval).

3-jadval. Global investitsiya va aloqa sohasi infratuzilma ko'rsatkichlari³

Ko'rsatkich	2023	2024	O'zgarish
Global FDI hajmi (trln. \$)	1,67	1,49	–11 %
Xalqaro loyiha moliyalashtirish (IPF) qiymati (mlrd. \$)	768	622	–19 %
IPF bitimlari soni (ta)	1 961	1 569	–20 %
ICT (axborot-kommunikatsiya) greenfield loyihalari qiymati (mlrd. \$)	122	211	+73 %
Telekommunikatsiya greenfield loyihalari qiymati (mlrd. \$)	82	164	+99 %
Qayta tiklanuvchi energetika investitsiyalari (mlrd. \$)	369	270	–27 %
Energetika va gaz ta'minoti (mlrd. \$)	381	273	–28 %

² UNCTAD ma'lumotlari asosida tuzildi

³ Muallif ishlanmasi

Yuqoridagi 3-jadval ma'lumotlari global investitsiya muhitidagi salbiy tendensiyalar va raqamli infratuzilmaning o'sish sur'atlari o'rtasidagi tafovutni ko'rsatadi. 2024-yilda global FDI hajmining 11 foizga kamayishi (1,67 trln dollardan 1,49 trln dollarga) xalqaro kapital oqimlarining qisqarayotganini anglatadi. Bu holat mamlakat banklari uchun tashqi moliyaviy resurslar manbalarining cheklanishiga olib keladi hamda telekommunikatsiya infratuzilmasini moliyalashtirishda ichki resurslarga tayanish zaruratini kuchaytiradi. Xalqaro loyiha moliyalashtirish (IPF) hajmining 768 mlrd dollardan 622 mlrd dollarga kamayishi (–19 foiz) va bitimlar sonining 20 foizga qisqarishi infratuzilmaviy loyihalar uchun uzoq muddatli kapital jalb qilish imkoniyatlari pasayganini ko'rsatadi. Telekommunikatsiya tarmog'i kapital sig'imi yuqori bo'lgan soha ekanini inobatga olsak, IPFning qisqarishi banklar zimmasiga qo'shimcha moliyaviy yuk va risk yuklaydi. Shu bilan birga, ICT sohasidagi greenfield investitsiyalar qiymatining 73 foizga, telekommunikatsiya loyihalarining esa 99 foizga oshgani raqamli infratuzilmaga bo'lgan talab keskin ortganini ko'rsatadi. Bu o'sish banklar uchun yangi kreditlash imkoniyatlarini yuzaga keltiradi, biroq ushbu loyihalarining yuqori texnologik xususiyati va uzoq muddatli qaytarim davri kredit risklarini oshiradi. Natijada innovatsion loyihalarni baholash metodologiyasini takomillashtirish zarurati paydo bo'ladi.

Qayta tiklanuvchi energetika investitsiyalarining 27 foizga, energetika va gaz ta'minoti loyihalarining 28 foizga kamayishi telekommunikatsiya infratuzilmasining energetik bazasi bilan bog'liq risklarni kuchaytiradi. Aloqa tarmog'i barqaror elektr ta'minotiga bog'liq bo'lganligi sababli, energetika sektoridagi investitsion pasayish telekommunikatsiya loyihalarining moliyaviy barqarorligiga bilvosita ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda, jadvaldagi ko'rsatkichlar ikki asosiy tendensiyani namoyon etadi: global infratuzilma va loyiha moliyalashtirish hajmining qisqarishi; raqamli va telekommunikatsiya sohasida investitsiyalarning tez o'sishi.

Mazkur tafovut mamlakat banklari oldida murakkab vazifani qo'yadi — bir tomondan, kapital yetishmovchiligi va risklar ortib borayotgan sharoitda infratuzilmaviy loyihalarni moliyalashtirish; ikkinchi tomondan, raqamli transformatsiyani ta'minlovchi telekommunikatsiya sohasini faol qo'llab-quvvatlash. Shu bois loyiha moliyalashtirish (project finance), davlat-xususiy sheriklik (DXSh), sindikatlashgan kreditlash va risklarni sug'urtalash mexanizmlarini keng joriy etish mamlakat banklari uchun dolzarb ilmiy-amaliy yo'nalish hisoblanadi (4-jadval).

4-jadval. Tijorat banklari tomonidan O'zbektelekom" AKning moliyaviy natijalari tahliliga ko'ra tahliliy baholanishi⁴

Asosiy muammo	Bank nuqtayi nazaridan xavf	Tavsiya
Daromad manbalarining yetarlicha diversifikatsiya qilinmaganligi	Foyda barqarorligi past	Qo'shimcha xizmat yo'nalishlarini rivojlantirish (IT, bulutli xizmatlar)
Moliyaviy faoliyat daromadlarining keskin o'sishi	Qarz yukining ortgan bo'lish ehtimoli	Qarz/kapital nisbatini (Debt-to-Equity Ratio) tahlil qilish
Kapital xarajatlarning yuqoriligi	Uzoq muddatli kredit risklari	Kreditni bosqichma-bosqich moliyalashtirish
Foydaning o'zgaruvchanligi	Kredit to'lovlarining barqaror emasligi	DSCR (Debt Service Coverage Ratio) monitoringini kuchaytirish
Bozor va nazorat organalari tomonidan cheklovlar	Daromad chegaralangan	Raqobatbardosh xizmatlar portfelini kengaytirish

"O'zbektelekom" AKning telekommunikatsiya sohasida daromad o'sishi infratuzilma kengayishi bilan bog'liq. 2024-yilda katta o'sish yangi texnologiyalarga sarmoya ko'payganini ko'rsatadi. Ammo bu sarmoyalar uzoq muddatli bo'lgani uchun tez foyda keltirmaydi. Investitsiya qaytimi (ROI) uzoq muddatli bo'lishi sababli, qarzning to'lov muddatlari bilan muvofiqlik muhim.

Kompaniyaning asosiy moliyaviy ko'rsatkichlari tahlilidan ko'rinadiki, "O'zbektelekom" AK so'nggi yillarda daromad hajmini oshirgan, ammo xarajatlarda juda tez o'smoqda, rentabellik past darajada qolmoqda, moliyaviy foyda valyuta o'zgarishlariga bog'liq, operatsion boshqaruv xarajatlari haddan tashqari yuqori, investitsion loyihalar uzoq muddatda natija beradi (5-jadval).

4 Muallif ishlanmasi

5-jadval. “O‘zbektelekom” AK ning asosiy moliyaviy ko‘rsatkichlari tahlili yuzasidan muammolarning umumlashtirilgan xarakteristikasi⁵

Yo‘nalishlar	Asosiy muammo	Bank uchun xavf turi
Moliyaviy barqarorlik	Rentabellik past, foyda o‘zgaruvchan	Kredit riski, DSCR past
Likvidlik	Xarajatlar tez o‘smoqda, naqd oqim yetarli emas	Likvidlik riski
Valyuta va foiz siyosati	Import texnika va kurs o‘zgarishlari	Valyuta va foiz riski
Operatsion samaradorlik	Boshqaruv va davr xarajatlari o‘smoqda	Operatsion risk
Diversifikatsiya darajasi	Faqat asosiy faoliyatdan daromad	Strategik risk
Kapital investitsiyalar	Uzoq muddatli loyihalar foyda kechiktiradi	Investitsion risk

Umuman olganda, “O‘zbektelekom” AK barqaror ishlayotgan, lekin xarajatlari yuqori, foydasi past va moliyaviy risklari katta kompaniya hisoblanadi. Shu sababli banklar bu korxonani kreditlashda foiz riskini, valyuta riskini va naqd oqimi yetishmovchiligini hisobga olishi zarur.

“O‘zbektelekom” AKning xorijiy kreditlari to‘g‘risidagi ma‘lumotlar tahlilidan ko‘rinadiki, kompaniya xorijiy kreditlarni asosan telekommunikatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish uchun olgan, ammo valyuta risklari yuqori, qarz yuklamasi katta, foiz va siyosiy risklar mavjud, daromad oqimi sekin shakllanmoqda. Shu sababli banklar bunday kompaniyani kreditlashda ehtiyotkorlik bilan yondashadi, odatda quyidagi choralarni qo‘llaydi: qo‘shimcha garov va kafolatlar talab qilish, risk monitoringini kuchaytirish, foiz stavkalarini yuqoriroq belgilash, kreditni bosqichma-bosqich ajratish.

Shuningdek, kompaniyada 2024-yil yakunida xorijiy kreditlar bo‘yicha qoldiq majburiyatlar 302 mln EUR atrofida; 16,8 trln JPY; 110 mln USD dan ortiq. Bu holat “O‘zbektelekom”ning Debt-to-Equity Ratio (qarz/kapital) ko‘rsatkichini oshiradi. Bank nazarida kompaniya yuqori qarz yuklamasiga ega deb baholanadi hamda kredit olish shartlarini qattiqlashtiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, tijorat banklari aloqa sohasini moliyalashtirishda asosiy moliyaviy institut sifatida faol ishtirok etayotgan bo‘lsa-da, mazkur jarayonda qator muammolar mavjud. Bank kreditlari, sindikatlashgan kreditlash, lizing operatsiyalari hamda loyiha moliyalashtirish mexanizmlaridan foydalanish telekommunikatsiya infratuzilmasini modernizatsiya qilish, optik tolali tarmoqlarni kengaytirish va IT-infratuzilma obyektlarini barpo etishda muhim moliyaviy manba bo‘lib xizmat qilmoqda. Biroq ushbu moliyaviy instrumentlarning samaradorligi bank tizimining resurs bazasi, risklarni boshqarish darajasi hamda kredit siyosatining moslashuvchanligiga bevosita bog‘liqdir.

Nazariy jihatdan aloqa sohasining yuqori kapital sig‘imlili va uzoq muddatli investitsion sikli banklar faoliyatida aktiv va passivlar muddatlari o‘rtasidagi nomutanosiblikni yuzaga keltiradi. Tijorat banklarining asosiy resurslari qisqa muddatli depozitlardan shakllanishi infratuzilmaviy loyihalarni uzoq muddatga kreditlash imkoniyatlarini cheklaydi. Bu esa likvidlik riskini kuchaytiradi va kredit portfelining barqarorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Loyiha moliyalashtirish (project finance) va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining amaliyotda yetarli darajada keng qo‘llanilmasligi ham moliyalashtirish samaradorligini cheklaydi. Ko‘plab hollarda kreditlash an‘anaviy garov ta‘minoti asosida amalga oshiriladi, telekommunikatsiya infratuzilmasi obyektlarining past likvidligi esa kredit ajratish jarayonini murakkablashtiradi. Valyuta risklari va foiz stavkalari o‘zgaruvchanligi ham banklar uchun qo‘shimcha moliyaviy xavf tug‘diradi, ayniqsa uskunalarining katta qismi import qilinishi sababli.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6079-son Farmoni // <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
2. Rozanova N.M., Bulichenko D.A. [Competition in the telecommunications industry: the network market and product differentiation]. TERRA ECONOMICUS, 2011, vol. 9, no. 1, pp. 17-32.

5 Muallif ishlanmasi

3. <https://worldbank.org/curated/en/> World Bank — Infrastructure Monitor 2024 (global trends in private infrastructure investment).
4. Yescombe, E.R. (2014). Principles of Project Finance.
5. Gatti, S. (2013). Project Finance in Theory and Practice.
6. Modigliani, F., & Miller, M. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. American Economic Review.
7. Brealey, R., Myers, S., & Allen, F. (2020). Principles of Corporate Finance. McGraw-Hill.
8. Rasulov B. Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy sektorni rivojlantirish. – Toshkent: Iqtisodiyot.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>